

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра загального мовознавства та іноземних мов

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри №
від «___» _____ 2025р.
Завідувач кафедри _____
_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
МОВНИЙ ПОРТФЕЛЬ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ЗАСІБ КОНТРОЛЮ В
НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Виконавець:

Студентка 4 курсу, групи 401-ГО
Шашко Катерина Василівна

Керівник роботи:

Бондар Наталія Василівна,
к. філол. н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Халіман Оксана Володимирівна,
д.філол.н., доцент
Полтавського фахового коледжу
НЮУ імені Ярослава Мудрого

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника _____

РЕФЕРАТ

У кваліфікаційній роботі досліджено проблему вдосконалення оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи в процесі вивчення англійської мови. Традиційні підходи до контролю знань, які орієнтовані на стандартизовану оцінку, дедалі частіше виявляються недостатніми для формування повноцінної картини навчального прогресу учнів. У зв'язку з цим виникає потреба в альтернативних формах оцінювання, що забезпечують більш гнучкий, особистісно орієнтований та діалогічний підхід. Одним із таких інструментів є мовний портфель — інноваційна педагогічна технологія, яка дозволяє відстежувати не лише результати, а й процес навчання, підтримувати рефлексивну діяльність учнів і формувати їхню мотивацію до подальшого самонавчання.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й практично перевірити ефективність використання мовного портфеля як альтернативного засобу контролю в навчанні англійської мови учнів основної школи.

Об'єкт дослідження – процес навчання англійської мови учнів основної школи.

Предмет дослідження – використання мовного портфеля як альтернативного засобу контролю в навчанні англійської мови учнів основної школи.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення та систематизація науково-методичної літератури, наукове моделювання для розробки структури мовного портфеля та його впровадження у навчальний процес; спостереження.

Робота складається з двох основних розділів, у яких теоретично обґрунтовується доцільність використання мовного портфеля та аналізується практика його впровадження.

Наукова новизна роботи полягає в спробі комплексного дослідження мовного портфеля як альтернативного засобу контролю в навчанні англійської мови.

У першому розділі розглянено сутність портфеля як засобу контролю та розвитку навчальної автономії, досліджено різновиди портфелів (адміністративний, демонстраційний, портфель зворотного зв'язку) та зацентовано увагу на Європейському мовному портфелі. Увиражено структурні компоненти портфеля: мовний паспорт, мовну біографію та досьє, які забезпечують об'єктивність оцінювання, відображають рівень сформованості мовних навичок, а також стимулюють учня до самостійного планування навчального процесу.

Другий розділ оприявнює методики впровадження мовного портфеля у навчальний процес, зокрема стратегію «шести кроків», розроблеу на основі досвіду європейських освітніх систем.

Ключові слова: мовний портфель, мовний паспорт, портфоліо, мовне досьє, мовна біографія, Європейський мовний портфель, методика викладання іноземної мови.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ В ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПРОСТІР.....	8
1.1 Мовний портфель як сучасна технологія оцінювання досягнень.....	8
1.2. Європейський мовний портфель: сутність, структура, види	10
1.3. Мовний портфель в аспекті оцінювання досягнень здобувачів освіти.....	13
Висновки до розділу 1.....	24
Розділ II. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС.....	26
2.1. Специфіка використання Мовного портфеля у навчанні англійської мови.....	26
2.2. Реалізація стратегії Мовного портфеля в навчанні англійської мови.....	29
Висновки до розділу 2.....	36
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	38
SUMMARY.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Сучасна освіта орієнтована на розвиток особистості учня, його самостійності, творчого потенціалу та здатності до саморозвитку. У цьому контексті навчання англійської мови є не лише засобом засвоєння мовленнєвих навичок, але й важливим інструментом інтеграції в глобальний освітній та професійний простір.

Одним із важливих аспектів процесу навчання є контроль та оцінювання знань і навичок учнів. Традиційні підходи до контролю часто орієнтовані на фіксовану оцінку результатів і не завжди враховують індивідуальний прогрес школярів. Це створює потребу в альтернативних методах контролю, які б не лише об'єктивно оцінювали досягнення учнів, а й сприяли їхньому особистісному розвитку мотивації до навчання.

Мовний портфель – інноваційний інструмент, який дозволяє комплексно оцінювати навчальні досягнення учнів, аналізуючи їхню динаміку та індивідуальний прогрес. Він не лише сприяє контролю знань, але й виконує функцію зворотнього зв'язку, розвиваючи рефлексивні навички учнів та їхню здатність до самостійної оцінки власної діяльності.

Багато вітчизняних та зарубіжних авторів висвітлили теоретичні засади створення укладання та використання мовного портфоліо в процесі навчання іноземних мов учнів загальноосвітніх навчальних закладів, із-поміж них: Н. Головатюк, А. Добсон, В. Краснопольський, К. Мейер, Л. Морська, М. Мюлер, І. Бежанер, Р. Бродер, П. Маклаган, І. Осадча, Р. Паулсон., Є. Полат, П. Сердюков

Актуальність дослідження обумовлено сучасними тенденціями в освіті, що вимагають переходу від формального контролю знань до більш гнучких, демократичних та особистісно орієнтованих методів оцінювання. Використання мовного портфелю відповідає концепції компетентнісного підходу до навчання, який є основою реформування української освітньої системи.

Застосування мовного портфеля в основній школі дозволяє ефективно відстежувати прогрес учнів у вивченні англійської мови, розвивати їхню мотивацію до навчання через усвідомлення власних досягнень, формувати автономність у навчальній діяльності, що є важливим для успіху в сучасному суспільстві.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й практично перевірити ефективність використання мовного портфеля як альтернативного засобу контролю в навчанні англійської мови учнів основної школи.

Для досягнення мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Визначити теоретичні основи застосування мовного портфеля в освітньому процесі як альтернативного засобу оцінювання.
2. Дослідити можливості мовного портфеля у контексті формування комунікативної компетенції учнів основної школи.
3. Розробити рекомендації щодо впровадження мовного портфеля в навчання англійської мови в основній школі.
4. Провести експериментальну перевірку ефективності використання мовного портфеля для оцінювання знань та розвитку мовленнєвих навичок учнів.

Окреслені завдання спрямовані на комплексне дослідження мовного портфеля як інноваційного засобу контролю й оцінювання, а також на підвищення якості навчання англійської мови в умовах сучасної освітньої системи.

Об'єкт дослідження – процес навчання англійської мови учнів основної школи.

Предмет дослідження – використання мовного портфеля як альтернативного засобу контролю в навчанні англійської мови учнів основної школи.

Для досягнення мети дослідження та вирішення його завдань було використано такі **методи**:

– аналіз, узагальнення та систематизація науково-методичної літератури для вивчення теоретичних засад використання мовного портфеля;

- наукове моделювання для розробки структури мовного портфеля та його впровадження у навчальний процес;
- спостереження за навчальним процесом для визначення ефективності застосування мовного портфеля.

Наукова новизна роботи полягає в в спробі комплексного дослідження мовного портфеля як альтернативного засобу контролю в навчанні англійської мови, його структури, функції у контексті основної школи, визначення й аналізу педагогічних умов ефективного впровадження мовного портфеля як інструмента формування самостійності та рефлексивних навичок учнів основної школи. Емпірично підтверджено вплив мовного портфеля на підвищення рівня мовленнєвої компетенції та комунікативних умінь школярів.

Практична реалізація результатів дослідження спрямована на модернізацію освітнього процесу та покращення якості навчання англійської мови в основній школі.

Особистий внесок здобувача. Результати дослідження одержано самостійно.

Апробація результатів дослідження. Проблематику й основні аспекти наукової роботи висвітлено в доповідях на Міжнародній науково-практичній студентсько-учнівській конференції «Мовні виміри світу» (Житомир, 2025), 77-ій науковій конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, 2025).

Структура роботи. Праця складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, резюме, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 44 сторінки, із них – 41 основного тексту.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ В ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПРОСТІР

1. Мовний портфель як сучасна технологія оцінювання досягнень

Інноваційним способом розвитку здатності до рефлексії власної діяльності (самооцінювання) є мовний портфель, який розглядають як альтернативну форму оцінювання та успішності.

Ідея використання портфоліо в освіті зародилася в США в середині 1980-х років. До кінця минулого століття ідея використання портфоліо в школах стала популярною в усьому світі, в тому числі і в Україні.

Портфоліо - це папка з документами, пов'язаними з навчальним предметом в рамках навчальної діяльності, яку учні здійснюють за підтримки вчителя.

"Портфоліо є багатим джерелом інформації про ріст і розвиток дитини та дає уявлення про процес її навчання.

Портфоліо є одним із методів професійного розвитку. Він має на меті систематизувати набутий фахівцем досвід і знання та чіткіше визначити напрямки його розвитку [20].

На думку Є. Могильовкіна, портфоліо - це технологія планування професійної кар'єри. Його основна мета - показати, на що ви здатні, створити стимул для зростання.

Є.М. Баликіна визначає три основні характеристики портфоліо:

1) основний зміст - дати можливість кожному показати все, на що він здатний, розкрити свої переваги і максимально розкрити творчий потенціал;

2) розвиток навичок аналізу діяльності, самоорганізації, самоконтролю та самооцінки, а також позитивного ставлення до критики своєї діяльності

3) самоусвідомлення та самооцінка результатів, розуміння їхньої динаміки. Портфоліо – це також один із методів професійного розвитку. Його

призначено для того, щоб систематизувати досвід, накопичений спеціалістом, його знання, чіткіше визначити напрям його розвитку [20].

Згідно з сучасними словниками, портфоліо – це повне зібрання досягнень, своєрідне досьє, сукупність документів, сертифікованих і несертифікованих індивідуальних результатів навчання, які слугують індивідуальною накопичувальною оцінкою для об'єктивного оцінювання якості прогресу учня. Портфоліо уможлиблює розгляд результатів діяльності учня в різних сферах (навчальній, творчій, соціальній) за певний проміжок часу.

Портфоліо, за словами методистів, є цінним інструментом, що допомагає учням:

- Підтримувати високий рівень мотивації до навчання та творчості.
- Бути більш активними та самостійними, розширюючи можливості для навчання й самоосвіти.
- Розвивати навички цілепокладання, планування та організації власної діяльності.
- Опановувати навички рефлексії та самооцінки.
- Формувати ключові компетенції протягом усього навчання.
- Індивідуалізувати освітній процес.
- Презентувати результати своєї діяльності.

Услід ученим Р. Паулсону та К. Мейеру, зазначимо, що портфоліо відрізняється від традиційних оцінок тим, що надає вчителю детальну інформацію про самостійну роботу учня, розвиток його творчих здібностей та вміння самооцінки. Головна перевага портфоліо полягає в його здатності всебічно й багатогранно оцінювати якість навчання, охоплюючи не лише знання предметів, а й розумову діяльність, міждисциплінарні навички, вміння формулювати проблеми та виконувати нестандартні завдання.

Як стверджують Дж. Пейн і М. Чошанов, концепція навчального портфоліо як засобу оцінювання полягає в кількох ключових моментах: насамперед, це перенесення уваги з недоліків учня на його сильні сторони та здобуті знання з певної теми, розділу чи дисципліни. Крім того, портфоліо об'єднує кількісні та

якісні показники, а також надає пріоритет самооцінці учня над традиційною оцінкою вчителя.

1.2. Європейський мовний портфель: сутність, структура, види

У сучасному контексті, коли Україна прагне до членства в Європейських Співтовариствах, перед викладачами іноземних мов стоїть важливе завдання. Вони мають забезпечити учням високий рівень володіння іноземною мовою, сприяти постійному поповненню їхніх знань, удосконаленню навичок та розвитку комунікативної й інформаційної культури.

Одним із ключових напрямків у процесі вивчення іноземної мови в освітніх установах є розвиток соціокультурної компетенції. В її основі лежить формування зацікавленості до країни, її культури та традицій народу, чия мова вивчається. Це, своєю чергою, сприяє розвитку навичок міжкультурного спілкування. Ця компетенція безпосередньо пов'язана з соціокультурними умовами використання іноземної мови. Важливо, щоб соціокультурний аспект був інтегрований у весь навчальний процес, охоплюючи правила ввічливості та норми взаємодії між різними поколіннями, класами та соціальними групами. Тому необхідно ретельно відбирати мовний та мовленнєвий матеріал відповідно до програмних вимог для ефективного формування соціокультурної компетентності учнів.

Створення учнями власного мовного портфоліо може бути ефективним інструментом для формування їхньої соціокультурної компетентності.

Мовне портфоліо — це універсальний інструмент навчання, який можна легко адаптувати до практично будь-яких освітніх потреб. Його форми можуть відрізнятися залежно від цілей навчання, віку учнів, рівня володіння мовою, умов, індивідуальних особливостей школярів та їхнього стилю навчання, а також від застосовуваних методів і засобів викладання.

Існує також можливість комбінувати різні типи мовних портфоліо для досягнення різноманітних цілей у процесі вивчення мови. Такі поєднання дозволяють учням розвивати навички об'єктивної самооцінки та вміння робити

важливі висновки щодо свого самовдосконалення під час вивчення іноземної мови.

Наприклад, Administrative мовне портфоліо зазвичай містить найкращі самостійні роботи учня, виконані протягом певного періоду. Завдяки цьому портфоліо школяр може презентувати свої мовні досягнення під час співбесіди, вступу до навчального закладу або з іншою метою. У такому випадку мовне портфоліо виконує соціальну функцію, інформуючи про успіхи та досвід учня у міжкультурному спілкуванні.

Портфоліо "Зворотний зв'язок" (Feedback) включає завдання, які фіксують рівень розвитку конкретних умінь у різних аспектах іншомовного спілкування, а також здатність учнів застосовувати ці вміння на практиці. Основне завдання цього виду портфоліо — надати оперативну інформацію про успішність виконання навчальних завдань, що дозволяє учням, на основі аналізу результатів, вносити необхідні корективи у свій самостійний процес опанування іноземної мови.

Портфоліо "Демонстраційне" (Showcase) слугує для репрезентації досягнень. Його мета – накопичувати та представляти зразки мовленнєвої діяльності, досвід використання іноземної мови у різноманітних ситуаціях, а також індивідуальні, включно з творчими, роботи школяра. Відбір робіт до цього портфоліо здійснюється учнем на основі його суб'єктивної оцінки якості та ефективності власної мовленнєвої творчості.

Хоча в європейських країнах існує багато різних варіантів мовного портфоліо, кожне з них має обов'язково містити три ключові складові. Крім того, всі вони базуються на шести рівнях володіння мовою та п'яти мовних навичках, визначених у Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти.

Можна висновувати, що Європейське мовне портфоліо – уніфікований стандарт для оцінки мовного розвитку, особистий документ учня, який супроводжує його протягом кількох років навчання.

Д. Літл і Р. Перклова виокремлюють такі три компоненти мовного портфеля:

Мовний паспорт (Мови, які я знаю): дає чітке уявлення про поточний рівень володіння кількома мовами. У ньому учень стисло документує свої комунікативні та інші ключові компетенції, що стосуються всіх нерідних мов, які він опановує. Це включає записи про складені іспити, отримані бали та міжкультурний досвід. Також паспорт інтегрує самооцінку учня, оцінку педагога та результати, зафіксовані освітніми установами. Отже, «Мовний паспорт» виконує важливу соціальну функцію, стимулюючи інтерес до різноманіття мов і культур.

Мовна біографія• (Мої досягнення): відіграє ключову роль у цілепокладанні для школяра, а також у розвитку його багатомовних здібностей та відповідних навичок. У цьому розділі представлені описові показники (дескриптори), які слугують для уточнення та оцінювання (як учнем, так і педагогом) ступеня володіння іноземною мовою. Учень використовує спеціальні таблиці для самостійного визначення свого рівня. В аркушах самооцінки він вказує, які комунікативні вміння, на його думку, вже засвоєні, а які ще потрібно освоїти. Викладач підтримує учня, допомагаючи йому побачити як свої успіхи, так і проблемні зони, та спільно намітити стратегії їх усунення. Отже, "Мовна біографія" виконує педагогічну роль, сприяючи формуванню у школярів незалежної оцінки власних здобутків у вивченні іноземних мов для міжкультурного спілкування.

«Досьє» (або «Моя скарбничка») надає учневі можливість систематизувати матеріали, що відображають його досягнення та набутий досвід, про які йдеться в «Мовній біографії» чи «Паспорті». «Досьє» виконує інформаційну функцію, демонструючи конкретні результати роботи школяра. У цій частині портфоліо учні можуть зберігати зразки своїх робіт із вивчених чи поточних мов. Це можуть бути як самостійні завдання, виконані під час уроків (контрольні роботи, тести, твори тощо), так і роботи, зроблені вдома або на позакласних заходах (проєкти, реферати, доповіді, дипломи,

сертифікати, свідоцтва тощо), що підтверджують їхні успіхи у вивченні іноземної мови.

Відбір матеріалів може здійснюватися протягом року, чверті або навіть протягом двох років навчання у старшій школі. Кожну роботу або їхню групу учень супроводжує коментарем, пояснюючи свій вибір. Бажано, щоб ці коментарі були написані іноземною мовою, починаючи з кількох коротких фраз і поступово розширюючись. Також важливо, щоб кожен екземпляр супроводжувався коротким роздумом школяра про те, що йому вдалося, а що ні, чи згоден він з оцінкою вчителя, і які висновки він робить за результатами цієї роботи [8].

Ключовим аспектом цієї діяльності є самооцінка учня, що виявляється у його розмірковуваннях, аргументації та обґрунтуванні. Періодично здобувач освіти готує своє портфоліо до презентації перед класом, групою, на педагогічній конференції або батьківських зборах. На таких заходах учень демонструє свої досягнення та обґрунтовує, чи співпадає його самооцінка з оцінкою вчителя, батьків чи групи експертів (із числа учнів).

1.3. Мовний портфель в аспекті оцінювання досягнень здобувачів освіти

Мовний портфель створено з кількома основними цілями, які разом сприяють ефективному та усвідомленому вивченню іноземних мов протягом усього життя:

– Стимулювання безперервного навчання: Він заохочує людей до вивчення іноземних мов, відповідаючи загальновизнаним стандартам рівня володіння, і підтримує цей процес упродовж усього життя. Це інструмент для постійного мовного розвитку.

– Підвищення прозорості та зрозумілості процесу навчання: Мовний портфель робить шлях вивчення мови більш чітким та структурованим. Він допомагає учням бачити, де вони знаходяться, куди рухаються і які кроки їм потрібно зробити.

– Розвиток самоосвітньої компетенції: Цей інструмент допомагає

учням аналізувати та осмислювати власні навчальні стратегії, даючи їм можливість активно впливати на свій освітній процес. Це формує відповідальне ставлення до навчання.

– Формування інноваційної особистості та розвиток ключових навичок: Мовний портфель сприяє розвитку вміння учнів самостійно будувати свої знання, ефективно орієнтуватися у великому обсязі інформації. Він навчає ставити перед собою завдання та поетапно їх вирішувати, а також підтримує високу мотивацію до навчальної діяльності. Це виховує гнучкість мислення та креативність.

– Розширення пізнавальних та організаційних навичок, а також творчих здібностей: Інструмент спрямований на всебічний розвиток учнів, покращуючи їхні здібності до пізнання нового, організації навчального процесу та розвитку творчого потенціалу.

– Формування учнівської автономії та доступності освіти: Мовний портфель підтримує самостійність учнів у навчанні, роблячи освіту більш посиленою та індивідуалізованою для потреб кожного. Він підкреслює ідею, що якісна мовна освіта доступна будь-якій людині.

Отже, портфоліо – це особистісно зорієнтована форма роботи, такий вид оцінювання, що адресується учневі, є розробленим саме для нього і спрямований на вияв творчих здібностей.

Упровадження Європейського мовного портфоліо знаменує перехід до якісно нового рівня самосвідомості учня. Цей інструмент дозволяє йому самостійно обирати, оцінювати та контролювати процес власного навчання, трансформуючи його у безперервний та сталий розвиток.

Концепція створення мовного портфеля базується на кількох ключових принципах, що роблять його ефективним інструментом у навчальному процесі:

– Спільна праця всіх учасників: Створення мовного портфеля вимагає тісної співпраці трьох ключових сторін — учня, вчителя та батьків. Ця синергія забезпечує всебічну підтримку та залученість у процес навчання.

– Підвищення мотивації через самооцінку: Завдяки мовному портфелю відбувається постійна підтримка та посилення мотивації на всіх етапах навчання. Це досягається шляхом активізації самооцінки учнів, які бачать свій прогрес та досягнення.

– Формування успіху та позитивного самоствердження: Мовний портфель створює ситуації успіху в навчальній діяльності, що позитивно впливає на самоствердження особистості учня. Це, своєю чергою, сприяє формуванню його ціннісних орієнтирів.

– Реалізація ідеї безперервної освіти: Систематичне, поетапне заповнення мовного портфеля втілює ідею безперервної освіти. Він набуває особливого значення під час переходу учнів з одного освітнього рівня на інший, забезпечуючи плавність і наступність у навчанні.

– Створення умов для самостійного розвитку: Мовний портфель створює сприятливі умови для вдосконалення знань дітей та їхнього самостійного вивчення мови, зокрема англійської. Він заохочує до ініціативи та самостійності у навчанні.

Підходи до створення «портфеля» можуть бути різними залежно від етапу навчання, рівня володіння предметом, термінів його створення, віку учнів тощо.

Велике значення має те, що послідовні дії зі створення "портфеля" дають можливість навчити школярів аналізувати виконану роботу, бачити власні успіхи й розуміти причини невдач.

Школярі навчаються об'єктивно оцінювати власні сили, шукати ефективні шляхи подолання труднощів та планувати стратегії для досягнення кращих результатів. Завдяки цьому їхня навчальна діяльність і відповідальність за власні досягнення стають дедалі більш усвідомленими.

Важливою складовою є активна участь батьків та незалежних експертів у цьому процесі. Це дає змогу сформуванню цілісного та неупередженого уявлення про прогрес учня в певній освітній галузі.

Мовний портфель – це збірка документів та самостійних робіт учнів, яка традиційно складається з трьох ключових розділів: паспорта (що містить основну інформацію), мовної біографії його власника (де фіксується історія вивчення мов) та досьє (з прикладами робіт і досягнень).

У мовному паспорті учень стисло фіксує свій рівень володіння мовою. Цей розділ містить таку інформацію:

- Мовне середовище в родині: Якими мовами спілкуються в сім'ї та якими мовами володіють найближчі родичі.
- Освітній шлях: Перелік навчальних закладів, де здобувалася освіта.
- Вивчені мови: Мови, які були предметом вивчення в школі.
- Міжнародний досвід: Інформація про перебування за кордоном.
- Виконані проекти: Перелік значущих мовних проєктів.
- Мови навчання: Якими мовами здійснювався навчальний процес.
- Набуті навички спілкування: Опис комунікативних компетенцій.

У розділі «Мовна біографія» мовного портфеля учень фіксує власні цілі навчання, які він визначає самостійно та за потреби коригує з учителем. Цей розділ також відображає динаміку розвитку мовних навичок, містить інформацію про досягнуті успіхи та набутий досвід міжкультурного спілкування.

Для оцінки свого рівня володіння мовою, що вивчається, учень використовує спеціальну таблицю самооцінювання. Він уважно вивчає описи комунікативних умінь у листах самооцінки, відзначаючи ті, якими, на його думку, він уже оволодів, а також ті, які ще потрібно освоїти. Учитель, зі свого боку, надає підтримку, допомагаючи учневі побачити як його досягнення, так і недоліки, а також визначити шляхи подолання труднощів.

«Досьє» репрезентує накопичення досягнень та самоаналіз сформованих умінь навичок.

У розділі «Досьє» учень систематизує всі матеріали, що ілюструють його успіхи в оволодінні мовами. Це може бути широкий спектр робіт: від завдань, виконаних самостійно на уроках (таких як контрольні роботи, тести,

есе), до позакласної діяльності та домашніх завдань (проекти, реферати, доповіді). Також до досьє включаються дипломи, сертифікати, свідоцтва та інші документи, які підтверджують досягнення користувача мовного портфеля у вивченні мови.

Відбір матеріалів для досьє може здійснюватися як протягом одного навчального року, так і протягом усього періоду навчання. Головним у цьому процесі є самооцінка учня, що виражається у формі міркувань, аргументації та обґрунтування.

Вихідною позицією є думка, що досягнення слід не просто оцінювати, а документувати. Те, що було досягнуто, має стати безпосередньо видимим. Звісно, традиційні зошити також є такими документами. Важливо, що учень сам ухвалює рішення, які саме матеріали варто включити до своєї теки чи портфеля. Це означає, що від учня вимагається постійно здійснювати самооцінку протягом усього навчального процесу.

До теки включаються роботи, які були оцінені як самим учнем, так і вчителем. Якщо збираються роботи одного типу, це дозволяє легко відстежувати прогрес у розвитку навичок.

Учитель надає допомогу та консультує учня під час відбору та оформлення портфолію, а також додає власні коментарі до зібраного матеріалу. Інші учні також можуть долучатися, залишаючи зауваження та коментарі до окремих частин портфолію своїх однолітків, що сприяє взаємному навчанню.

Запропонована у мовному портфелі шестирівнева система володіння мовою повністю відповідає загальноєвропейським стандартам. Вона слугує надійною основою для розробки єдиних вимог до сертифікації мовної підготовки учнів.

В умовах запровадження профільного навчання ідея мовного портфеля набуває особливої актуальності. Цей документ стає незамінним помічником для тих, хто планує пов'язати свою професійну діяльність з іноземними мовами. Його перспективність є абсолютно очевидною. Впровадження

мовного портфеля в практику викладання іноземних мов у нашій країні суттєво вплине на підвищення якості їхнього вивчення.

Мовне портфоліо підвищує мотивацію учнів та їхню відповідальність за результати навчального процесу. Воно сприяє розвитку свідомого ставлення до навчання та його підсумків.

Мовний портфель дозволяє конкретизувати навчальні цілі з іноземних мов, а отже, краще організувати освітній процес. Він навчає спільно аналізувати прогрес з учнями, базуючись на їхній самооцінці, потребах та мотивації, а також коригувати зміст навчання та знаходити індивідуальний підхід до кожного учня.

Оформлення портфоліо передбачає заповнення анкетних даних учня, що сприяє усвідомленню ним своєї значущості. На титульній сторінці портфоліо дитина розміщує своє фото та коротку інформацію про себе. Заповнення аркуша самооцінки допомагає учням розвивати об'єктивну самооцінку. Сторінка творчих проєктів стимулює розвиток творчого та наукового потенціалу учня.

Портфоліо ведеться безперервно протягом усього періоду вивчення предмета. Таким чином, учні можуть самостійно порівнювати свій рівень знань у різних класах, пригадувати вивчений матеріал, порівнювати свої інтереси в різному віці та відстежувати зростання рівня знань. Цей метод відкриває можливості для диференційованого підходу до навчання, оскільки кожен, хто веде портфоліо, сам обирає рівень складності матеріалу. Пріоритетом цього методу є надання учневі можливості проявляти творчість, розвивати свої інтереси під час вивчення іноземної мови.

Мовне досє поповнюється протягом вивчення тем різноманітними матеріалами, такими як переклади текстів та творчі роботи. Листи оцінювання інтегруються у мовну біографію.

Кожен вид діяльності оцінюється як самим учнем, так і вчителем на одному аркуші. Інколи оцінки повністю збігалися, а інколи суттєво відрізнялися. Цю розбіжність було легко візуалізувати, оскільки учні та

вчитель заповнювали свої оцінки різними кольорами. Оцінювання першої теми було незвичним для учнів, тоді як остання тема вже оцінювалася значно об'єктивніше.

Концепція мовного портфоліо дозволяє розширити межі освітнього процесу, інтегруючи до системи оцінювання досягнення учня, здобуті в автентичному міжкультурному навчанні – як безпосередньому, так і опосередкованому. Загальноєвропейські рівні володіння мовою (CEFR) є фундаментальною основою для Європейського мовного портфоліо (ЄМП). Вони слугують базою для самооцінювання учнів та виступають матеріалом для постановки навчальних цілей. Шкали для самооцінювання, що відповідають цим рівням мовленнєвих умінь, є ключовими елементами у структурі та функціях ЄМП. Без глибокого занурення у детальний опис змісту основних компонентів портфоліо, розглянемо можливі критерії оцінювання мовного портфоліо учня з іноземної мови.

Основними критеріями для оцінювання мовного портфоліо можуть бути:

- культура оформлення: Цей критерій охоплює наявність титульної сторінки, чіткої назви мовного портфоліо, а також назв усіх виконаних робіт. Він також включає обов'язкове зазначення прізвища та імені учня, а також вчителя;
- акуратність виконання робіт: Передбачає охайний почерк, відсутність виправлень, закреслень тощо. Також важлива відсутність орфографічних і пунктуаційних помилок;
- зміст портфоліо: Цей аспект охоплює правильно виконані домашні справи, чітко сформульовані теоретичні запитання та відповіді на них, а також складені або підібрані за темою тестові завдання та подібні матеріали.

У сув'язі з педагогічною функцією Європейський мовний портфель виконує і важливу соціальну роль. В умовах єдиної Європи кожна людина

може мати при собі документ, який фіксує та документально підтверджує її рівень володіння іноземною мовою. Пред'явлення такого документа може слугувати підставою для претендування на освіту чи роботу в країнах Європейського Союзу, що значно розширює можливості для індивідуальної мобільності та реалізації потенціалу.

Оцінити себе, свою роботу й емоційний стан учні можуть за допомогою поданої нижче таблиці 1.

Self-Assessment Sheet (Лист самооцінювання учня)

Subject: English

Date: _____

Topic: _____

№	Навчальна діяльність / уміння	Так / Yes	Частково / Partly	Ні / No	Коментар / Comment
1	Я зрозумів / зрозуміла основну тему сьогоднішнього уроку	☐	☐	☐	
2	Я міг / могла правильно вживати нові слова або вирази	☐	☐	☐	
3	Я брав / брала активну участь у роботі в парі або групі	☐	☐	☐	
4	Я міг / могла висловити свою думку англійською (усно або письмово)	☐	☐	☐	
5	Я уважно слухав / слухала інших учнів і вчителя	☐	☐	☐	
6	Я самостійно виконував / виконувала завдання	☐	☐	☐	
7	Я зробив / зробила помилки, але знаю, як їх виправити	☐	☐	☐	
8	Я отримав / отримала нові знання або вміння сьогодні	☐	☐	☐	
9	Мені було цікаво на уроці	☐	☐	☐	
10	Я знаю, що потрібно покращити або повторити після цього уроку	☐	☐	☐	

Учні вдосконалюють навички ефективної оцінки власних здібностей, виявляють оптимальні стратегії для подолання перешкод і визначають шляхи

до досягнення високих результатів. Як наслідок, їхня навчальна діяльність та відповідальність за власні здобутки стають значно більш усвідомленими.

Опрацювання портфоліо сприяє розвитку здатності до аналізу виконаної роботи, допомагаючи учням розпізнавати власні успіхи та усвідомлювати причини невдач.

Такий підхід спонукає учнів до свідомого ставлення до вивчення мови, навчаючи їх чітко визначати цілі та знаходити оптимальні шляхи для їх досягнення. Важливою особливістю є активна участь батьків та незалежних експертів у цьому процесі. Це дає змогу сформувати всебічне й об'єктивне уявлення про прогрес учня в певній освітній галузі.

Портфоліо – це живий інструмент, який формується та розвивається впродовж усього періоду вивчення предмета. Це дозволяє учням самостійно зіставляти свій рівень знань у різних класах, пригадувати засвоєний матеріал, порівнювати власні інтереси з плином часу та відстежувати прогрес у здобутих знаннях. Цей підхід відкриває шлях до диференційованого навчання, адже кожен, хто веде портфоліо, може самостійно обирати складність матеріалу. Пріоритетом цього методу є надання учневі можливості проявляти творчість та розвивати власні інтереси під час вивчення іноземної мови.

Незважаючи на різноманітність підходів до його визначення, можна з упевненістю зазначити, що портфоліо доповнює традиційні засоби контролю та оцінювання. Вони переважно спрямовані на перевірку репродуктивного рівня засвоєння інформації, фактологічних та алгоритмічних знань і вмінь, включно з іспитами. Портфоліо ж дозволяє враховувати результати, досягнуті учнем у різних видах діяльності – навчальній, творчій, соціальній, комунікативній тощо.

Це відповідає основним компетенціям і є ключовим елементом практико-орієнтованого підходу до навчання. Для учнів із допитливим розумом та активною життєвою позицією фіксація власних досягнень, що доповнює загальноосвітні результати, є надзвичайно важливою. Портфоліо –

це не лише сучасний та ефективний інструмент оцінювання і рефлексії учнів, а й потужний механізм, що формує потребу в накопиченні інформації, її критичному осмисленні та самостійному подоланні труднощів під час вивчення англійської мови.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів нерозривно пов'язані. У сучасній дидактиці, керуючись принципами гуманізації освіти, поряд із традиційними тестовими завданнями, активно впроваджується інноваційна технологія оцінювання – портфоліо. Її суть полягає в комплексній оцінці навчальних результатів, накопичених за певний період: півріччя, навчальний рік або кілька років.

Використання «Портфеля Учня» має на меті формування в здобувачів освіти здатності до об'єктивного самооцінювання, або, як це називають психологи, рефлексії. Це сприяє розвитку систематичності й регулярності самопостережень, міркувань та самомоніторингу. Здобувачі освіти враховують отримані завдання щодо добору матеріалу до «Портфеля Учня» й аналізують результати своєї навчальної діяльності, що робить процес навчання більш усвідомленим.

Протягом процесу навчання, особливо після виконання контрольних та звітних робіт, учні мають змогу демонструвати Мовний портфель в класі або під час батьківських зборів (за погодженням з учителем-предметником). Це вможливорює не лише репрезентацію навчальних досягнень з англійської мови, а й отримати зворотний зв'язок від учителя.

Цей методичний засіб передовсім повинен передбачити особливості навчального предмета, а саме англійської мови, а також вікові особливості учнів. Ураховуючи стратегічну мету навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти – сприяти опануванню іноземною мовою як ефективним засобом міжкультурної комунікації – використання моделі Мовного Портфеля є важливим інноваційним лінгводидактичним засобом. Учителеві необхідно створити відповідну навчальну атмосферу для усвідомлення учнем не тільки важливості міжкультурного спілкування, а й

для розуміння ним прагматичної значущості вивчення іноземних мов у сучасному глобалізованому світі. Тому педагогам необхідно надати відповідну допомогу в осмисленні досвіду спілкування англійською та іншими іноземними мовами – набуття лінгвокраїнознавчої компетентності. Водночас необхідно забезпечити усвідомлене та вмотивоване навчання англійської мови як мови міжнародного спілкування, у такий спосіб розвиваючи самостійність учня та його особистісні характеристики.

Методологію цієї технології зумовлюють:

- лінгводидактична концепція Мовного портфеля учня як ефективного засобу самооцінки власної пізнавальної і творчої діяльності, рефлексії та способу самопрезентації;
- концепція Європейського Мовного портфеля, розроблена в межах проєкта Ради Європи «Мови на сучасному етапі» з метою формування загальноосвітнього простору у сфері іноземних мов; концепція експертів Ради Європи «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою», яка є науковим підґрунтям з'ясування ефективних шляхів тестування та оцінювання, а також визначення об'єктивних критеріїв опису рівня володіння іноземною мовою.

Відповідно до цього модель Мовного портфелю – це ефективний засіб оцінювання і самооцінювання його пізнавально-комунікативної діяльності у процесі навчання англійської мови. В операційно-технологічному аспекті, поділяючи думки провідних учених-лінгводидактів Н.Д.Гальської і З.М.Никитенко, Мовний портфель – це пакет матеріалів, який дозволяє учню самостійно фіксувати і оцінювати свої досягнення і досвід опанування іноземними мовами незалежно від методів і засобів навчання, що застосовуються. Комплект матеріалів пропонується національним Мовним портфелем учня (такий в Україні на сьогодні виформовується) або самостійно розробляється вчителями за зразком Європейського Мовного портфеля або варіанта Європейського Мовного портфеля, розробленого Н.Д. Гальською і З.М. Никитенко і рекомендованого Радою Європи для

запровадження в 15 Європейських країнах. Він передбачає: а) завдання для учня, б) анкети для заповнення яких можливо за умов ознайомлення з роботами учня; в) критерії самооцінки робіт, які містяться в Мовному портфелі; г) сторінку вчителя, яка заповнюється в кінці початкового курсу або коли учень переходить до іншої школи.

Мовний портфель виконує інформативну, педагогічну і соціальну функції. Інформативна функція, як зазначають Н.Д. Гальськова та З.М. Никитенко полягає в тому, що Мовний портфель:

- забезпечує єдині стандарти при визначенні рівня володіння іноземної дітьми молодшого шкільного віку;
- надає можливість показати свої здібності в галузі володіння нерідними мовами в чіткій і доступній формі;
- надає можливості батькам контролювати і заохочувати вивчення мови дітьми;
- надає початковій школі можливість більш зрозуміло і повно повідомляти мовні і культурні аспекти програми початкового навчання.

Педагогічна функція пов'язана з учасниками навчального процесу: запровадженні нового змісту початкової мовної освіти і підвищенні відповідальності учнів за результати навчання;

- керуванні якістю мовної освіти;
- індивідуалізації освітнього процесу
- формування навчальної автономії
- самостійності та рефлексії учнів

Соціальна функція полягає:

- у підтриманні в суспільстві багатомовності його громадян;
- створенні мотивації молодших школярів до вдосконалення своїх мовленнєвих навичок
- створенні умов для організації міжкультурного спілкування і взаємодії з нерідних мов у своїй країні і поза її межами.

Отже, Мовний портфель є ефективним засобом збору та аналізу інформації про процес навчання та результати навчальної діяльності кожного конкретного учня. Він є для учня засобом самооцінки його навчальної діяльності, а для вчителя є засобом зворотного зв'язку та інструментом оцінювання.

Висновки до розділу 1

Мовний портфель дозволяє конкретизувати цілі навчання англійської мови, отже, краще організувати сам процес навчання. Цей методичний засіб для учня слугує не лише засобом неформального оцінювання досягнень учнів з навчального предмету (англійської мови), але також підвищує їхню мотивацію щодо подальшого вдосконалення навичок володіння мовою, навчає вести записи та організовувати їх у відповідному файлі. Важливо, що за допомогою англійської мови учні мають змогу розкрити свою особистість, думки та мрії. Мовний портфель учня робить освітній процес більш відкритим (для інших учнів, вчителів, адміністрації, батьків).

Мовний портфель репрезентує набір навчальних матеріалів, у якому власник, тобто учень записує свої досягнення і досвід в опанування англійської мови, і передбачає окремі види робіт, що свідчать про його успіх на вивченій мові. Важливим моментом є те, що поетапна робота зі створення мовного портфелю учня дозволяє розвинути здатність до рефлексивної та адекватної самооцінки, що є одним із найважливіших показників навчальної компетентності та самостійності учня у навчальному процесі, спрямованому на оволодіння англійською мовою та культурою. Більш усвідомленими стають навчальна діяльність учнів та відповідальність за власну працю, що створює передумови для створення повноцінної картини прогресу учня в опануванні англійської мови.

Мовний портфель реалізує інноваційний підхід до процесу навчання англійської мови, є ефективним засобом самооцінки та власної пізнавальної, творчої роботи учня, рефлексивної діяльності. Учень має змогу самостійно

оцінити свої іншомовні вміння та навички, зі свого боку вчитель також може оцінити реальні вміння та навички учня. Крім того, усі учасники освітнього процесу можуть планувати розвиток конкретних мовних умінь кожного учня задля досягнення відповідного рівня володіння англійською мовою.

Розділ II. МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

2.1. Специфіка використання мовного портфеля в навчанні англійської мови

Використання мовного портфеля на заняттях англійської мови відіграє важливу роль у процесі пізнавальної діяльності студента, оцінюванні її результатів і досягнень та з'ясуванні труднощів опанування іноземної мови. Основною метою розробки Мовного портфеля є формування навичок у здобувачів самостійного опанування іноземних мов протягом життя, усвідомлено оцінювати власний рівень сформованості мовних навичок, репрезентація їх у відповідних ситуаціях спілкування, а також перспективи продовження навчання англійської мови зокрема. Мовний портфель, що сприяє формуванню комунікативних навичок, повинен супроводжуватись коментарями студента, який обґрунтовує свій результат: чого вдалося досягти (ураховуючи завдання); чи згоден він з оцінкою вчителя, які висновки можна зробити на основі результатів роботи.

Відповідно до загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти виокремлено три першочергові компоненти мовного портфеля: мовний паспорт, мовна біографія, досьє.

Мовний паспорт виконує репрезентативну та соціокультурну функції, формуючи зацікавлення іншими лінгвокультурами. Він передбачає фото, особисту інформацію, анкетні дані учня, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, власну оцінку володіння іноземною мовою відповідно до основних рівнів визначених загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. Важливо, що в паспорті зафіксована коротка довідка про рівень сформованості комунікативної компетентності; умінь та навичок володіння англійською мовою у сфері професійної комунікації, а також досвід використання набутих знань. Оцінки має право виставляти учень, як власник мовного портфеля, учитель, заклад загальної середньої освіти, час від часу

екзаменаційна комісія. Крім того, від містить інформацію про проміжну атестацію.

Мовна біографія виконує педагогічну функцію через самооцінку учнями навчальних досягнень з англійської мови як важливого елемента міжкультурної взаємодії. Вона, як складник мовного портфеля, що використовують з метою планування та усвідомлення власного навчального процесу; оцінки своїх досягнень; окреслення проміжних цілей; перевірки навчальних досягнень учнів; фіксації вмінь брати участь у міжкультурній комунікації; визначення цілей навчання англійської мови та рівня мотивації, що сприятиме розвитку полілінгвальності та формування іншомовної комунікативної компетентності в широкому розумінні. Мовна біографія передбачає план роботи занять англійської мови протягом певного періоду, оцінювання вчителем рівня володіння учнем англійською мовою, самооцінку власних досягнень здобувача.

Досьє виконує інформаційну функцію, яка реалізується в демонструванні здобувачами навчальних досягнень. Це перелік усіх виконаних навчальних завдань, які учень визначає як важливі та першочергові, і як такі, що відображають рівень його навчальних досягнень, а саме: письмові роботи англійською мовою, креативні завдання, проєктні дослідження, результати групової роботи в умовах класного (поурочного) навчання, усні доповіді, контрольні роботи (підсумкові та проміжні), домашні завдання, створені аудіо- та відеоматеріали відповідно до лексичних тем, а також різноманітні грамоти, сертифікати, дипломи, свідоцтва тощо. Учень може сам обирати роботи чи завдання, які найкраще розкривають його лінгвістичні знання, комунікативні вміння та навички, демонструють його досягнення. Репрезентація досягнень мовже бути протягом року або протягом усього періоду навчання. Мовне досьє передбачає наявність інформації про власні досягнення учнів.

Учитель може вносити певні коментарі або зміни до переліку навчальних матеріалів, що репрезентують мовний портфель учня, відповідно

до його рівня сформованості комунікативної компетентності, а також його вікових особливостей, використовувати різні розділи мовного портфелю на відповідних етапах навчання англійської мови.

Тому до трикомпонентного мовного портфелю було розроблено та додано четвертий складник – *Мовні нотатки*. Цей розділ складається з таких методичних рекомендацій: організація навчальної діяльності (правила самоосвіти, прийоми раціонального планування часу, завдання для самостійної роботи, форми самоконтролю тощо); робота з навчальною інформацією (робота з підручником, навчальним посібником, книгою, робота з художньою літературою тощо); робота із записами (схема написання особистого та ділового листа, есе, резюме; укладання тематичного словника, тези, конспект, реферат тощо); організація самоосвітньої навчальної діяльності (робота з текстом, лексичним, граматичним матеріалом, аудіювання тощо). Усі частини портфелю видаються в такий спосіб взаємопов'язаними та доповнюють один одного: учні збирали роботи в Досьє, аналізували їх у Мовній біографії, результати досягнень фіксували в Мовному паспорті з обов'язковими Мовними нотатками.

Мовний портфель має конкретні вимоги до оформлення та змісту:

- 1) титульна сторінка – назва, ПІБ учня, дата, ПІБ учителя;
- 2) зміст – пояснювальна записка до кожного складника, оцінка вчителя та самооцінка учня, зазначення дати презентацій, проєктних виступів тощо.
- 3) довідка про успіхи та досягнення студента;
- 4) витупи, домашні завдання (до 10 робіт індивідуально-диференційованого, творчого підходу);
- 5) контрольні роботи (до 5 робіт з обов'язковою роботою над помилками);
- 6) тестовий контроль (4-5 робіт).
- 7) проєктна діяльність (2-3 роботи з вказівкою актуальності, новизни, практичного значення та перспективи);

8) групова проєктна діяльність – опис участі в команді, відсоток виконання завдань, оцінка власних вмінь;

9) мотиваційний лист;

10) письмова рецензія учителя з іншого класу;

11) репрезентація мовного портфеля.

Мовний портфель спрямований передовсім на мотивування пізнавальної діяльності учня, стимулювання процесу вивчення англійської мови, усвідомлення її ролі в сучасному житті. Саме завдяки цьому методичному засобу учні самостійно визначають мету та завдання навчальної діяльності, планують подальші заняття англійської мови, оскільки він дає достовірну інформацію про те, який рівень володіння англійською мовою має учень. Тому основною метою ведення мовного портфеля більшість учителів вважає репрезентацію успішності учнів на основі зібраної ними ж інформації про це та рівня сформованості комунікативних умінь та навичок на основі зразків виконаних завдань та робіт.

Отже, модель мовного портфеля є ефективним засобом формування та розвитку комунікативних компетентності, уміння самоконтролю та самооцінювання, а також підвищення ефективності навчання англійської мови. Процес навчання англійської мови з використанням мовного портфеля має низку вимог до його оформлення й передбачає такі основні частини: мовний паспорт, мовна біографія, досьє.

2.2. Реалізація стратегії Мовного портфеля в навчанні англійської мови

На сьогодні важливим є перегляд традиційного підходу в методиці навчання іноземних мов (формування окремих мовних навичок) у напрямку необхідності створення стратегії формування комунікативної компетентності учнів середньої школи з урахуванням факторів, що впливають на розвиток мовних навичок. Саме таким ефективним засобом може бути мовний портфель. Це особистий документ учня, у якому він відображає власні спостереження навчанням англійської мови, формулює плани, розробляє

шляхи досягнення мети, а також вчиться оцінювати результати власних досягнень через репрезентацію навчальних успіхів тощо. Дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних учених доводять, що Мовний портфель дає змогу учням стати незалежними і самостійними, контролювати процес навчання й бути відповідальним за його результати. Такий підхід є фундаментальним для розвитку учнівської автономії, що є важливим у компетентнісному підході до навчання англійської мови.

Мовний портфель можна описати за такими загальними ознаками:

- 1) набір матеріалів, що відображають самостійну роботу учня;
- 2) розробка спільно з учителем характеристик та вимог до розміщуваних матеріалів;
- 3) кожна робота містить аргументоване пояснення критеріїв вибору теми, її практичного призначення, іноді супроводжується коротким коментарем та аналізом;
- 4) автор портфелю (учень) пропонує варіант самооцінки (у формі міркувань, висновків та їх обґрунтувань), аналіз результатів роботи.

На етапі формування нашого експерименту, який був організований на базі ліцею №13 «Успіх», учням було запропоновано використання мовного портфелю як найбільш оптимального та ефективного засобу, який сприяє формуванню їхньої самоосвітньої компетенції у процесі навчання англійської мови в закладі загальної середньої освіти. Варто наголосити, що дидактичні можливості застосування мовного портфелю, спрямовані на створення навчального середовища, що вможлиблює побудову моделі формування знання та умінь; розвиток здатності до самостійного мислення; реалізацію моніторингу розвитку умінь для фіксування динаміки розвитку (навчальних досягнень) учня загалом. Саме Мовний протфель допомагає прозоро та ефективно зреалізувати іншомовне навчання учнів, розвиває рефлексію та можливість самооцінки, а також допомагає взяти на себе відповідальність за навчання англійської мови.

Ведення учнями індивідуальних Мовних портфелів в процесі навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти дозволило репрезентувати рівень творчої активності учнів у процесі вивчення різних лексико-граматичних тем з англійської мови; простежити індивідуальний прогрес учня, досягнутий ним у процесі навчання мови; підтримувати та стимулювати мотивацію учня до навчального предмета; заохочувати активність та самостійність; сформувати вміння та навички у навчальній діяльності, розширити можливості навчання та самоосвіти; розвивати навички рефлексивної діяльності, а також забезпечило підхід, завдяки якому учні мали змогу самостійно оцінити результати навчання. Тому застосування мовного портфелю в процесі навчання англійської мови показало суттєве підвищення якості навчання англійської мови, розвиток рефлексії учнів, їх самооцінки та самоконтролю, а відтак, допоможе ефективно підготувати учнів до їх подальшої іншомовної самоосвіти протягом усього життя.

Найважливіша перевага мовного портфеля – це можливість для учня самостійно, без допомоги вчителя, простежити динаміку рівня оволодіння англійською мовою протягом певного часу і відобразити своєрідну мовну біографію свого розвитку. Якщо учень використовує матеріали мовного портфеля, він має змогу зіставити свій рівень володіння англійською мовою із рівнем інших учнів у групі, а також з європейськими нормами і, звичайно, може визначити (як самостійно, так і за допомогою вчителя) найбільш раціональні способи вдосконалення знань та вмінь.

Основна користь від самоконтролю, що здійснюється за допомогою Мовного портфеля, полягає в тому, що він сприяє розвитку в учнів рефлексії (самоаналіз навчальної діяльності та її результатів), що формує самостійність, підприємливість, конкурентоспроможність. Наявність рефлексії в Мовному портфелі робить процес його ведення особистісно-орієнтованим, оскільки рефлексія дозволяє учням створити осмислене уявлення про власну навчальну діяльність у процесі контролю та оцінки. Це

сприяє встановленню відвертої взаємодії між учнями та вчителями щодо мети навчання та їхньою успішністю під час навчального процесу.

Зміст та структура кожного Мовного портфеля залежить від його основної мети та функції. Наприклад, Мовний портфель Professions передбачає зразки та приклади кращих самостійних робіт учня, які були виконані протягом певного періоду. За допомогою такого портфеля учень може показати свої досягнення у використанні англійської мови при виборі майбутньої професії. У такому разі мовний портфель може виконувати соціальну функцію інформування про досягнення та досвід учня в галузі міжкультурного спілкування, а також може надати можливість наочно побачити всі знання, вміння та навички, які учень отримав під час навчання. Як приклади Мовного портфеля такого зразка можна навести Employability Portfolio – “Working Papers”, Performance Reviews – “How am I doing?”

Український учений-методист, національний координатор ЄМП Оксана Карп'юк запропонувала кроки впровадження Мовного портфелю в іншомовну практику, що отримало умовну назву стратегія *шести кроків*, яка передбачає:

1. Формування навичок рефлексії (Яким учнем я є у розрізі іншомовної освіти? Яким є мій процес навчання? Якими є мої уроки іноземної мови? Як іноземна мова допоможе мені серед носіїв мови?)

2. Знайомство з Мовним портфелем – продемонструвати учням завдання і функції Мовного портфелю засобами презентації; підтвердженням цінності європейських рівневих шкал; через показ зразків Мовного портфеля і способу зазначення прогресу. Важливим є спонукати учнів до репрезентації Мовного портфеля; порівняння своїх умінь та навичок із дескрипторами Загальноєвропейської стандартизованої шкали самооцінювання; обміну досвідом та міркуваннями, як покращити навчання англійської мови.

3. Формування навичок постановки мети за допомогою дескрипторів. Учитель повинен навчити учнів порівнювати рівні та дескриптори із навчальними матеріалами; формулювати мету навчальної діяльності;

застосовувати дескриптори до підручника англійської мови; використовувати дескриптори для визначення навчальних цілей групи; а також використовувати дескриптори для підсумку навчальних досягнень і визначення індивідуальних навчальних цілей.

4. Формування і розвиток умінь та навичок планування учнями навчальної діяльності полягає в аналізі різних видів навчальної діяльності з англійської мови; аргументованому виборі ефективних видів навчальної діяльності; створенні у парах, групах, індивідуально власних навчальних матеріалів; оновленні банку видів навчальної діяльності.

5. Поетапне впровадження самооцінювання полягає в навчанні учнів оцінювати роботу в парах із можливим коментарем учителя; роботу індивідуально у розмові з учителем про свої досягнення; усну та письмову роботу один одного; прогрес у навчальних досягненнях; вдаватися до короткого самооцінювання.

6. Підтримка учнівської роботи з Мовного портфелю полягає в заохоченні учнів до класних та групових дискусій; інтерв'ю з учнями, які ефективно використовують Мовний портфель; виготовлення постерів з пропозиціями; міжкультурних проєктів та відображення цього досвіду в Мовному портфелі; проєктів з репрезентації результатів навчальних досягнень тощо.

Можна запропонувати таку шкалу рівнів для самооцінки, що репрезентує Мовний портфель:

UNDERSTANDING

Listening

A1. I can understand familiar words and common expressions about myself, my family and the immediate environment when spoken to slowly and clearly.

A2. I can understand fairly basic words and expressions about myself and the world around me (e.g. myself, family, shopping, close circle, work). I can get the general idea of short announcements and simple messages.

B1. I can understand the main ideas of everyday topics such as work, school, leisure, when presented clearly and in an orderly manner. I can understand most radio and television news programmes, as well as programmes related to my personal or professional interests, provided speech is slow and clear enough.

B2. I can understand fairly complex and detailed reports and lectures on a topic familiar to me. I can understand almost all news programs and the content of feature films if their characters speak literary language.

C1. I can understand complex, detailed messages, even if the semantic connections are not clearly expressed. I can understand various TV programmes and films with almost complete fluency.

C2. I can understand spoken language in any style, either directly or through a mediated system. I can understand speakers at a fast pace, provided I have the opportunity to get used to their individual pronunciation.

UNDERSTANDING

Reading

A1. I can understand familiar names, words and very simple sentences in advertisements, catalogues and posters.

A2. I can understand very short and simple texts. I can find concrete, predictable information in simple everyday texts: advertisements, brochures, menus, timetables. I can understand simple personal letters.

B1. I can understand texts on everyday and highly professional topics, which use fairly common words and constructions. I understand descriptions of events, feelings, intentions in personal letters.

B2. I can understand articles and messages on current issues, the author's specific position on the issue. I understand the language of modern fiction.

C1. I can understand texts of various genres, their stylistic features. I can also understand articles on the subject and detailed technical instructions, even if they do not relate to my professional activities.

C2. I can easily understand texts of any genre, including abstract content, complex composition or language, including specialized literature and works of art.

SPEAKING

A1. I can use simple phrases to talk about the place where I live and my friends.

A2. I can talk about my family, different people, my life, studies, work.

B1. I talk about my impressions, plans, using simple phrases; I briefly state and argue my views; I convey the content of books or films, expressing my attitude.

B2. I can speak clearly and in detail on a wide range of topics that interest me, explaining my point of view on current issues and arguing for it in detail.

C1. I can speak clearly and in detail on complex topics, construct complex statements, develop individual thoughts and draw conclusions.

C2. I speak freely and reasonably, use language appropriate to the communication situation, and construct my speech logically so that listeners note the most important things.

LETTER

A1. I can write simple cards (e.g. greeting cards), fill in a form or register at a hotel.

A2. I can write simple short notes and messages, as well as personal letters (e.g. to say thank you for something).

B1. I can write a simple, coherent text on topics that are familiar or of interest to me, as well as a personal letter about my experiences and impressions.

B2. I can write a detailed message on various topics, as well as a report in which my position is reasonably stated, and those events and impressions that are especially important to me are noted.

C1. I express my thoughts clearly and logically in writing, and I set out my views in detail. I can cover complex issues in texts of different genres, emphasizing what seems important to me. I have mastered different styles of speech.

C2. I can express my thoughts in writing logically and clearly, using the necessary linguistic means; I write reports, papers or articles with a clear structure that helps the addressee remember the most important points. I write summaries and reviews of technical and artistic texts.

Отже, за своєю концептуальною суттю Мовний портфель є гнучким навчальним засобом, який може бути адаптований практично до будь-якої навчальної ситуації, віку учнів, етапу/рівню опанування англійської мови, умов навчання, індивідуальним особливостям учня та індивідуальному стилю навчальної діяльності. Мовний портфель — це реалізація стратегії навчання протягом усього життя, яка є основним напрямом та метою розвитку сучасних освітніх систем та відповідає завданням та потребам глобалізованого суспільства, заснованого на знаннях.

Висновки до розділу 2

Мовний портфель у сучасній лінгводидактичній теорії та практиці розуміють як ефективний засіб аналізу процесу навчання англійської мови та оцінювання рівня її володіння. Сама специфіка Мовного портфеля як лінгводидактичної технології полягає в тому, що вона спрямована на формування в учнів здатності автономно оцінювати процес навчання англійської мови, адекватно визначати власний рівень сформованості вмінь та навичок у сфері іншомовної комунікації, самостійно зясовувати у процесі вивчення мови труднощі і знаходити ці причини. Стратегія Мовного портфеля дозволяє синтезувати в навчальному процесі положення різних методичних підходів (особистісно-орієнтований, культурологічний, компетентнісний тощо); сприяє зміщенню акценту в освітній парадигмі з відповідальності викладача за процес та досягнуті результати у процесі навчання англійської мови на усвідомлення власної відповідальності за процес оволодіння іноземною мовою.

Мовний портфель є інтегральною освітньою стратегією, що включає такі компоненти: проєктний, організаційний та інструментально-

операційний. Завдяки цьому методичному засобу проєктуються умови ефективного навчання, учитель може організувати ефективний процес навчання англійської мови, і відповідно, у такий спосіб посилюється мотивація учня до опанування іноземної мови, оцінювання та планування своєї навчальної іншомовної діяльності, структурується зміст процесу навчання англійської мови та форми подання результатів цього процесу відповідно до вимог середньої освіти. Мовний портфель – це ефективний засіб самооцінки та власної пізнавальної, творчої праці учня, рефлексії його власної діяльності, що сприяє розвитку особистісної міжкультурної комунікативної компетенції та її складників.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Одна з беззаперечних переваг використання Мовного портфоліо – зосередженість навчального процесу на активній і самостійній роботі учнів. Такий підхід створює сприятливі умови для самовираження, самопізнання і розвитку особистості. Впровадження портфоліо сприяє реалізації особистісно орієнтованого підходу до вивчення мови, що, у свою чергу, активізує процеси розвитку та самореалізації здобувачів освіти.

У цьому контексті особливої ваги набувають ідеї розвивального навчання, яке орієнтоване на формування внутрішньої мотивації, цілеспрямованості та наполегливості. Застосування портфоліо відкриває широкі можливості для диференціації та індивідуалізації навчання. Учень стає активним суб'єктом освітнього процесу, самостійно формулює навчальні цілі, обирає засоби досягнення результатів, проявляє ініціативу та несе відповідальність за власне навчання.

Учитель у такому підході виконує роль наставника й партнера, який заохочує ініціативу школяра, дослухається до його думки, сприяє розвитку впевненості у власних силах. Портфоліо, що містить добірку творчих робіт учня, дозволяє легко відстежити його прогрес, зробити навчальний процес більш прозорим і наближеним до реальних життєвих ситуацій.

Робота з Мовним портфелем привчає учнів до самокритичності, послідовності, охайності, формує навички аналізу, узагальнення та систематизації результатів власної діяльності.

До переваг Мовного портфеля як засобу оцінювання є те, що він:

- мотивує учнів зберігати найкращі приклади своїх досягнень з іноземної мови;
- сприяє формуванню первинних навичок рефлексії щодо власного навчання, зокрема — вміння ставити особисті цілі та спостерігати за власним прогресом;

- навчає оцінювати рівень власних досягнень відповідно до шкали самооцінювання, узгодженої з Загальноєвропейськими мовними стандартами;
- формує усвідомлення іноземної мови як інструменту міжкультурного спілкування.

Мовний портфель — це автентичний засіб оцінювання, розроблений для конкретного учня з метою розкриття його творчого потенціалу та підтримки індивідуального навчального шляху. Робота з портфоліо стимулює розвиток критичного мислення, здатності до самоосвіти, сприяє формуванню внутрішньої мотивації, а оцінювання сприймається не як санкція, а як стимул до подальшого вдосконалення.

Мовний портфель сприяє розвитку самостійності та незалежності; допомагає формувати вміння аналізувати, оцінювати власні знання й контролювати навчальний процес; формує навички рефлексії, самооцінки й відповідального ставлення до результатів навчання; заохочує до осмислення власної освітньої траєкторії та впливу на неї; стимулює критичне мислення, створює мотивацію до навчальної діяльності.

Учитель, працюючи з Мовним портфелем, постійно удосконалює свої професійні компетентності, виступає як інноватор, науковець, методист, лідер змін. Портфоліо також є корисним для батьків — як інструмент ознайомлення з індивідуальним прогресом дитини.

Мовний портфель дедалі ширше застосовується в педагогічній практиці. Його значення важко переоцінити: воно чітко фіксує очікувані результати, містить приклади робіт, створених у різний час, а також матеріали, що відображають оцінку учнівських досягнень з боку вчителя, учня й інших учасників навчального процесу.

Мовний портфель — це шлях до всебічного розвитку учня, професійного зростання вчителя, вдосконалення школи й освітнього процесу загалом. Його впровадження сприяє реалізації компетентнісного підходу до

навчання іноземних мов і гармонізує освітній процес відповідно до сучасних європейських стандартів, забезпечуючи підвищення якості освіти.

SUMMARY

This bachelor's thesis explores the Language Portfolio as an alternative method of assessment in teaching English to secondary school students. The work highlights the need for personal-oriented and formative assessment tools in modern education that not only measure results but also foster learners' autonomy, motivation, reflection, and communication skills. The Language Portfolio provides opportunities for students to track their learning progress, set goals, and actively participate in the learning process.

Chapter I examines the theoretical foundations of using language portfolios. The concept of the portfolio is presented as a structured collection of student work that demonstrates their efforts, progress, and achievements. The chapter elaborates on the history and implementation of portfolio-based learning, beginning with its development in the U.S. and its expansion globally. The types of portfolios—administrative, feedback, and showcase are analyzed along with their functions: diagnostic, formative, summative, and reflective.

A separate section is devoted to the European Language Portfolio (ELP), which consists of three main components: the Language Passport, the Language Biography, and the Dossier. Each component serves specific purposes—such as recording the learner's self-assessed language proficiency, documenting language learning experiences, and storing evidence of achievements. The ELP framework aligns with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), helping learners navigate the levels from A1 to C2 across five language skills: listening, reading, spoken interaction, spoken production, and writing.

Chapter II outlines the practical methodology of implementing the Language Portfolio in the educational process. It describes the 'Six-Step Strategy' which includes: developing reflection, familiarization with the portfolio, setting goals using descriptors, planning learning activities, building self-assessment skills, and supporting the use of portfolios through presentations, discussions, and exhibitions.

This strategy helps gradually introduce students to portfolio use and encourages the development of independent learning skills.

The thesis also discusses the potential challenges and benefits of integrating the Language Portfolio in real classroom settings. Teachers are encouraged to act as mentors rather than controllers, guiding students through goal-setting and progress evaluation. Portfolios also serve as useful tools for communication with parents and can be adapted to various age groups and language proficiency levels.

The conclusions highlight that the Language Portfolio fosters self-awareness, responsibility, and lifelong learning. It contributes to the formation of key competences such as critical thinking, self-evaluation, intercultural communication, and learner autonomy. It is an effective way to individualize learning and support students in taking ownership of their educational trajectory.

The thesis emphasizes that both students and teachers benefit from using the Language Portfolio: students learn to track and analyze their progress while teachers receive meaningful insights into learners' needs and achievements. Overall, the portfolio approach represents a shift toward more meaningful, student-centered language education in line with European educational standards.

Keywords: language portfolio, language passport, portfolio, language dossier, language biography, European Language Portfolio, foreign language teaching methodology.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімова О.С. Впровадження мовного портфоліо. Англійська мова та література. 2011. №31. С.2-9
2. Бабенко Б. Досвід використання Портфоліо. Директор школи, ліцею, гімназії. 2008. № 4. С. 3-5.
3. Ветохов О. Важлива складова комунікативної активності учнів. Іноземні мови в навчальних закладах. 2004. №4. С. 76-84.
4. Восканян Г.Г. Портфоліо як форма оцінки результативності самоосвітньої діяльності вчителя. Організація науково-методичної роботи в школі. Х.: ВГ «Основа», 2020. С. 106-113.
5. Бойко Я. Мовне портфоліо як інтеграція досягнень сучасних цифрових технологій в систему оцінювання на уроках англійської мови. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Вип.1, 2022. С. 59 –66.
6. Головатюк Н.І. Мовне портфоліо учня початкової школи та його роль у поглибленні інтересу до вивчення іноземної мови. Таврійський вісник освіти. 2021. № 2. С. 214-220.
7. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
8. Іноземні мови в сучасній школі [Електронний ресурс]. Науково-методичний журнал. №1. <http://ukrclass.info/it/libs/5924931-download.pdf>
9. Карп'юк О. Д. Європейське мовне портфоліо: Методичне видання / О. Карп'юк. Тернопіль: Лібратора, 2020. 112 с.
10. Карп'юк О. Д. Українська модель СМП має всі шанси з'явитися у найближчій перспективі. English. 2008. №241. 425 с.
11. Коваленко О. Виклики сучасної освіти, або як підготувати учня до життя у сучасному суспільстві. Іноземні мови в навчальних закладах. 2008. № 1. С. 8-10.

12. Малієнко В. Навчальна діяльність як діяльність спілкування. Іноземні мови в навчальних закладах. 2007. №1. С. 37–41
13. Перехейда О. М. Портфоліо як сучасна технологія оцінювання досягнень. Управління школою (Осн.). 2021. №1/3. С. 61–84.
14. Фітисова Д.О. Мовне портфоліо учня з англійської мови як інструмент самооцінювання. Таврійський вісник освіти. 2020. № 1. С. 231–238.
15. Шашко К.В. Мовний портфель як сучасна технологія оцінювання знань на уроках іноземної мови. Тези 77-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету (Полтава, 16 травня – 22 травня 2025 р.). Полтава : Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2025. Т. 1. С. 443–445.
16. Світові інновації [Електронний ресурс] // The Economist. – Режим доступу до журналу : www.innovations.com.ua
17. Choa C-C. Theory and Research: New Emphases of Assessment in the Language Learning Classroom. CALL Environments Research, Practice and Critical Issues. Egbert J., Hanson-Smith E. (eds). 1999. Alexandria, Va.: TESOL. P. 359–372.
18. Cummins P., Davesne C. Using Electronic Portfolios for Second Language Assessment. Modern Language Journal. 2009. 93, P. 848–867.
19. Paulson R., Meyer K. What makes a portfolio a portfolio? Educational Leadership, 1991. 48(5). P. 60–63.
20. Lam R., Lee I. Balancing the dual functions of portfolio assessment. English Language Teaching Journal. 2010. Vol. 64. №1. P. 54–64.
21. Smith J. Modelling the social construction of knowledge in ELT teacher education. English Language Teaching Journal. 2001. Vol. 55. № 3. P. 221–227.

